

Mielikuvat vs. todellisuus

Juutalaisista ja juutalaisesta kulttuurista Suomessa

Opetushallituksen seminaari 2.9.2026

Kongressikeskus Paasitorni

Daniel Weintraub

Mielikuvat vs. todellisuus

Antisemitismi ja juutalaisuus itse määrittelevät juutalaisen identiteetin, historian ja tarkoituksen täysin vastakkaisilla tavoilla.

- Siinä missä antisemiittiset myytit perustuvat ennakkoluuloihin ja salaliittoteorioihin, juutalaisuus itse korostaa eettisyyttä, liittoa Jumalan kanssa ja yhteisöllistä vastuuta.

Mitä antisemiitit sanovat (Ennakkoluulojen ydin)

Antisemitismille on tyypillistä luoda juutalaisista yhtenäinen, salakavala ja ylivertaisen vaikutusvaltainen ryhmä. Tyypillisiä teemoja ovat:

- **Syntipukkina toimiminen:** Juutalaisia syytetään usein yhteiskunnan kriiseistä, kuten talouslamoista, sodista tai kulttuurisista muutoksista.
- **Kaksoisstandardit:** Juutalaisia saatetaan syyttää samanaikaisesti vastakkaisista asioista, kuten äärimmäisestä kapitalismista (pankkiirit) ja kommunismista.
- **Epäinhimillistäminen:** Historiallisesti antisemiittinen propaganda on pyrkinyt esittämään juutalaiset muuna kuin osana tavallista ihmiskuntaa.

Mitä juutalaisuus sanoo itsestään (Itsemäärittelyn ydin)

Juutalaisuus on yli 3000 vuotta vanha monimuotoinen perinne, joka perustuu seuraaviin peruspilareihin:

- **Monoteismi ja etiikka:** Usko yhteen Jumalaan, joka vaatii ihmisiltä moraalista toimintaa, oikeudenmukaisuutta ja heikompien suojelua.
- **Keskustelu ja tulkinta:** Juutalaisessa perinteessä (kuten Talmudissa) kyseenalaistaminen, väittely ja eriävien mielipiteiden kunnioittaminen ovat keskeisessä asemassa. Mitään yhtä ehdotonta maallista auktoriteettia ei ole. Tämä selittää, miksi niin moni uskonnollinenkin juutalainen voi tehdä ”kovaa tiedettä”
- **Yhteisöllisyys:** Painopiste on tässä elämässä ja siinä, miten teot vaikuttavat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan nyt, eikä niinkään tuonpuoleisessa.

Mielikuvat vs. todellisuus

Aihealue	Mitä antisemiitit tyypillisesti sanovat	Mitä juutalaiset ja juutalaisuus sanovat
Valta ja salaliitot	Juutalaiset toimivat salaa yhdessä hallitakseen maailmaa, pankkeja, medioita ja hallituksia oman etunsa vuoksi.	Juutalaisuus on hajanainen uskonto ja kulttuuri ilman keskusjohtoa. Juutalaisilla on monenlaisia poliittisia, taloudellisia ja uskonnollisia näkemyksiä.
"Valittu kansa"	Käsite tarkoittaa, että juutalaiset pitävät itseään muita parempina tai että heillä on oikeus alistaa muita kansoja.	Valittuna kansana oleminen tarkoittaa lisääntyntä uskonnollista ja eettistä vastuuta (liittoa Jumalan kanssa), ei erioikeuksia tai ylemmyyttä suhteessa muihin.
Moraali ja laki	Juutalaisten lakien (kuten Talmudin) väitetään sallivan muiden kuin juutalaisten huijaamisen tai vahingoittamisen.	Juutalainen laki painottaa oikeudenmukaisuutta, rehellisyyttä ja muiden kunnioittamista. Tikkun olam (maailman korjaaminen) velvoittaa tekemään hyvää kaikille ihmisille.
Identiteetti ja uskollisuus	Juutalaiset ovat "kansainvälisiä vaeltajia", jotka eivät ole uskollisia kotimaalleen vaan pelkästään omalle ryhmälleen tai Israelille.	Juutalaiset ovat pääsääntöisesti lojaaleja kansalaisia omille kotimailleen. Juutalainen identiteetti yhdistää uskonnon, kulttuurin ja historiallisen kansallisuuden, mutta se ei sulje pois isänmaallisuutta.

Mitä suomalainen juutalainen nostaa esiin uskonnostaan?

- Arjen ja pyhän tavat ja teot
 - Juutalainen päiväkotia ja koulu
 - juutalaiset esineet kotona: mezuzah, kidush-tarvikkeet, hanukkah, pesach-lautanen, jortsait-kynttilä, juutalaiset kirjat ja taide-esineet
 - Shabatin vastaanotto ja Shabat jumalanpalvelus
 - Isojen pyhien (uusi vuosi, jom kipur, hanukkah, purim, pesach) vietto
 - Kosherruokavalio (vaikka sitten valikoiden...)
 - hyväntekeväisyys
- Kulttuuri
 - Kirjallisuus, musiikki, teatteri, elokuvat
 - Opiskelu
 - Ulkomailla ollessa vierailut paikallisissa juutalaisissa kohteissa
- Perhe ja suku
 - Elämänpäiväjuhlat
 - Kokoonnot juhla-aterioille
 - Hautausmaalla käynnit ja jortsait-palvelukset
- Yhteisön
 - Aktiivinen osallistuminen seurakunnan erilaisiin toimintoihin
- Suomalaisuus
 - Olemme Suomalaisia juutalaisia
 - Sotaveteraanit
 - asevelvollisuus

Vahva tunne omasta juutalaisuudesta riippumatta kokeeko itsensä uskonnolliseksi vai sekulaariksi juutalaiseksi

Diasporajuutalaiset versus Israelin juutalaiset

- Valtaosa diasporajuutalaisista on ylpeitä Israelin olemassaolosta ja saavutuksista, puhuu Israelin puolesta kotimaassaan, suosii israelilaisia tuotteita ja esim. matkustaa usein Israeliin.
- Toisaalta käydään ääneen lausumatonta kiistaa
 - a) juutalaisen uskonnon johtoasemasta
 - b) ristiriidoista Israelin politiikan suhteen
 - c) politiikan vaikutuksesta diasporanjuutalaisten turvallisuustilanteeseen

Jos lokakuun terrori-
iskua ei olisi
tapahtunut, olisin
varmaan pohtinut:

- Miksi media kohtelee juutalaisia kaksinaismoralistisesti: sekä suomalaisia että muun maalaisia kulttuuripersoonia jopa ihaillaan mutta juutalaisia tapoja ja varsinkin Israelin valtion toimia uutisoidaan tuomitsevasti
- Miksi juutalaisen uskontoa pidetään artikkeleissa maininnan arvoisena, mutta ei-juutalaisen uskontoa ei? (Tähän syylistyvät toki juutalaiset itsekkin.)
- Miksi juutalaisen uskonnon (ja usein islaminkin) tavat (kuten poikien ympärileikkaus tai teurastustapa) tuomitaan perehtymättä tapojen taustaan ja perusteluihin?
- Miksi Israelin toimia kuvataan lähtökohtaisesti asenteellisesti ja usein hyvin eri tavoin kuin vaikkapa Israelia ympäröivien arabimaiden toimia? Tätä ei missään nimessä pidä nähdä niin, etteikö Israelia saisi arvostella mutta standardien pitäisi olla yhteneväiset.
- Miksi vähemmistöuskontojen edustajien usein kuvitellaan olevan vähemmän sekulaareja kuin valtaväestön?
- Miten ihmiset saisi ymmärtämän, että juutalaista uskontoa ja kulttuuria ei voi erottaa toisistaan? (Sen tähden voi olla saman aikaisesti juutalainen ja ateisti tai ainakin agnostikko)
- Mitä median olisi ylipäätänsä ymmärrettävä juutalaisuudesta, juutalaisista ja juutalaisten historiasta? Mitä yhteistä ja mitä eroja edellä mainituilla on nyky-Israelin kanssa?

Nostoja juutalaisten historiasta, opin ja keskeisistä perusteista 1/2

- Juutalaisuus on abrahamilaisista uskonnoista vanhin. Sen alkujuurat ulottuvat reilusti yli 3000 vuoden päähän ja nykyisen juutalaiseen raamattuun perustuvan kirjauskonnonkin juuret n. 2 600 päähän
- Arkeologian todentamia juutalaisen elämän ja kulttuurin esineitä ja raunioita löytyy nykyisen Israelin alueelta yli 3000 vuoden takaa
- Juutalaisuus eroaa muista maailmanuskonnoista siinä, että se on historiansa aikana ollut maallisen vallan käyttäjä vai murto-osan olemassaolonsa ajasta
- Juutalaisuus on säilynyt elossa mm. babylonialaisen, persialaisen, hellenistisen (kreikkalaisen), roomalaisen, kristillisen ja islamilaisen kulttuurin vallassa ollessa.
- Tästä johtuen juutalaisuus on tottunut olemaan vähemmistö enemmistön keskellä
- Juutalaisen opin lähtökohta on, ettei juutalaisuus ole ainoa olemassa oleva uskonto ja siten ainoa oikea uskonto. Siitä puuttuu ulkoinen lähetystyö.
- Tämä perustuu siihen, että kun juutalaiset valittiin tekemään tiettyä tehtävää, piti jäädä olemaan niitä, joita ei valittu. Juutalaisuus on omasta mielestään paras uskonto ainoastaan juutalaisille
- Koska juutalaisilla ei ole ollut maalista valtaa, ei uskontoa ole käytetty samalla lailla politiikan välineenä kuin kristillisessä tai islamilaisessa kulttuurissa pahimmillaan. Samasta syystä juutalaisuuteen ei myöskään syntynyt säätyjärjestelmää.
- Se, että juutalaiset ovat pärjänneet usein kanssa-asujiaan paremmin johtuu siitä, että yhteisön menestymisen kanalta oli tärkeää tukea niitä yksilöitä, joilla oli parhaat mahdollisuudet menestyä ja siten tukea jälleen yhteisöä, joka oli yksilön menestymisen mahdollistanut
- Samoin monet juutalaisia koskeneet elinkeinon ja ammatinharjoittamisen rajoitukset ohjasivat juutalaisia aloille, jossa ei alun perin ollut kilpailua mutta jotka yhteiskunnan modernisoitumisen johdosta muuttuivat merkittäviksi

Nostoja juutalaisten historiasta, opin ja keskeisistä perusteista 2/2

- Samoin monet juutalaisia koskeneet elinkeinon ja ammatinharjoittamisen rajoitukset ohjasivat juutalaisia aloille, jossa ei alun perin ollut kilpailua mutta jotka yhteiskunnan modernisoitumisen johdosta muuttuivat merkittäviksi
- Jos enemmistö on sen sallinut, on juutalaisuus ollut avoimessa vuorovaikutuksessa enemmistökulttuurin/uskonnon kanssa. Esim. Aleksanteri Suuren ja Ptolemaiosten Kreikka (septuaginta – viiden Mooseksen kirjan kreikankielinen käännös), Espanjan kultaisen kauden arabialaisjuutalainen kultakausi ja valistuksen ja emansipaation myötä juutalaisuuden vaikutus tieteiden ja kirjallisuuden kehitykseen.
- Jos enemmistö taas on kohdellut juutalaisia kovakouraisesti, ovat juutalaiset kääntyneet sisäänpäin tai antiikin aikana nousseet aseelliseen vastarintaan.
- Juutalaisuuden ja sen opin ja uskonnollisten kirjojen vaikutus on länsimaiseen ja lähi-itäiseen kulttuuriin on kristinuskon ja islamin kautta kokoaan valtavasti suurempi
- Kristinuskon ja islamin tarvitsee ymmärtää juutalaisuutta ymmärtääkseen itseään, mutta juutalaisuuden ei tarvitse ymmärtää samalla lailla näitä. Se ei kuitenkaan tarkoita aikaisemmin mainitusta vähemmistöroolista johtuen sitä, etteikö juutalaisuuden pitäisi ymmärtää kristinuskoa ja islamia
- Merkittävämpää kuin se että nykyjuutalaisuus jakautuu kolmeen pääsuuntaukseen (ortodoksi-, konservatiivi- ja reformijuutalaisuus) on se, että juutalaisuus jakautuu erilaisiin kulttuurisiin suuntauksiin sen mukaan ovatko juutalaiset asuneet kristillisten vai islamilaisten valtioiden alueella tai Euroopassa, Lähi-idässä, Pohjois-Afrikassa nykyään myös Pohjois- ja Etelä-Amerikassa tai jopa Etiopiassa tai Intiassa.
- Riippumatta näistä kulttuurisista eroista, jotka näkyvät tavoissa, kielissä, ruokaperinteissä jne., pystyvät juutalaiset suuntauksesta tai asuinmaastaan/mantereestaan huolimatta harjoittamaan uskontoaan ja toimimaan toistensa kanssa helpommin kuin kristinuskon tai islamin suuntauksiin kuuluvat keskenään.
- Tämä johtunee siitä, että pyhät kirjat ovat olleet samoja alkuperäisiä versioita jo yli 2000 vuotta ja niiden keskeiset selitysteoksetkin ja n. 1 500 – 2000 vuotta vanhoja

Lyhyt katsaus juutalaisten erikoiseen historiaan Suomessa ja juutalaisväestön monimuotoistumiseen eli keitä Helsingin juutalaisen srk:n jäsenet ovat?

- Ruotsin vallan aikana juutalaisten maassaolo oli kielletty. Lakien siirtyessä, sama päti autonomiankin alkuvuosikymmeninä
- Suomen kantajuutalaiset saapuivat maahan 1830-1860 Venäjän armeijaan pakotettuina sotilaina
- 1. sukupolvi: Narinkka eli torikauppaa, 2. sukupolvi: kadunvarsiliikkeet, 3. sukupolvi: akateemiset ammatit, 4. sukupolvi: seka-avioliitot
- kansalaisoikeudet viimeisenä oman aikansa Euroopassa
- 1980-luvulla juutalaisia Israelista ja 90-luvulla entisestä NL:sta, 2000-l myös muualta ympäri maailmaa sekä kääntyneitä
- Nykyään juutalaisia Suomessa n. 2000 joista reilu puolet kuuluu seurakuntiin, jotka ovat Helsingissä ja Turussa
- Helsingin seurakunnassa n. 1100 jäsentä ja Turussa n. 100
- Helsinki ylläpitää mm. päiväkotia, yhtenäistä peruskoulua ja vanhainkotipalveluita.
- Ylläpitää synagogaa ja järjestää jumalanpalvelukset
- Seurakuntiin kuuluu monenlaisia järjestöjä nuorisotyöstä urheiluun ja laulukuoroon sekä erilaisia hyväntekeväisyysjärjestöjä
- huolehtii poikalasten ympärileikkaamisista, nk. Bnei mitzvah koulutuksesta, voi vihkiä juutalaiseen avioliittoon ja ja järjestää juutalaisen hautaamistavan mukaiset hautajaiset
- On kokoaan isompi toimija ja hyvissä väleissä Suomen muihin uskonnollisiin toimijoihin mukaan lukien Suomen muslimit
- Linkki virtuaalimuseoon [Fenno Judaica](#)